

Alles wat je moet weten over lipvissen in het aquarium (deel 1)

Door Hunter, vertaald en bewerkt door Germain Leys, Foto's: zoals vermeld.

Lipvissen zijn altijd mijn favoriete rifaquariumvissen geweest. Ze zijn zeer kleurrijk, worden niet te groot in het rifaquarium en ze tonen zich vaak in het voorste gedeelte zodat ze steeds zichtbaar zijn. Maar vaak is het echter moeilijk om een keuze te maken uit het grote aanbod van lipvissen. Zijn ze reefsaf? Kun je ze met andere vissen of lipvissen samenhouden? Zijn ze agressief of niet? Onlangs kwam ik op het reef2reef forum een post tegen van "Hunter" die op al deze vragen een antwoord had. Hieronder volgt een vertaling van deze post, aangevuld met mijn eigen ervaringen. Je raadpleegt dit best altijd alvorens een lipvis aan te kopen.

In deze bijdrage tracht ik je te informeren over hun al of niet reefsafte zijn, de algemene vereisten, voeding, verzending en quarantaine, indien je nieuwe lipvissen aan jouw bestand wilt toevoegen, welke soorten en genera je kunt mengen, de gewenning aan aquariumomstandigheden, protogynisch hermafrodiet en seksueel dichromatisme, het "paren" van lipvissen en harems, aankooprijzen en zeldzaamheid. Ook volgt een sectie over elk genus (*Anampses*, *Cirrhilabrus*, *Halichoeres*, *Labroides*, *Macropharyngodon*, *Paracheilinus*, *Pseudocheilinus*, *Pseudocheilinops*, *Pseudojuloides* en *Wetmorella*), en ten slotte een lijst van populaire soorten die beschikbaar zijn in de handel met opmerkingen over elk.

Bij het lezen van navolgende informatie moet je in acht nemen dat er weinig regels zijn, wel veel richtlijnen en aanbevelingen. Ik probeer om de beste, onbevooroordeelde, universele reeks richtlijnen mee te geven die beschikbaar zijn voor de gemiddelde hobbyist om rif-veilige lipvissen met succes te houden. Houd er rekening

Liopropoma carmabi. Foto: Tanne Hoff

mee dat deze richtlijnen geen garantie voor succes zijn, opletten is steeds de beste troef om succesvol vissen te houden. We hebben hier immers te maken met wilde dieren.

Welke lipvissen komen in aanmerking als "reefsaf"?

Dat zou een lipvis zijn die veilig in een rif kan worden gehouden, toch? Het probleem hier, "veilig in een rif", is geen universele definitie en verschillende mensen hebben verschillende ideeën over wat in aanmerking komt. Laten we daarom drie soorten lipvissen beschouwen:

- 1) Volledig rifveilig,
- 2) Meestal rifbestendig
- 3) Denk er niet eens aan

Dit artikel gaat over lipvissen in de categorieën 1 en 2. Als een soort en/of genus hier niet wordt vernoemd, bestaat de kans van 90% dat deze in categorie 3 valt. Er zullen enkele soorten worden weggelaten die van categorie 1 of 2 zijn, vanwege hun onduidelijkheid in de handel. Daarnaast zijn er lipvissen uit de derde categorie die sommige ervaren aquarianen in hun riftanks houden, maar ze zijn zich bewust van de speciale maatregelen die nodig zijn om dit mogelijk te maken.

Lipvissen uit categorie 1 vormen geen enkel risico voor je koraal of

beweeglijke ongewervelde dieren. Lipvissen uit categorie 2 vormen ook geen enkel risico voor het koraal, maar kunnen een risico vormen voor bepaalde ongewervelden. Dit risico wordt echter sterk geminimaliseerd als je de richtlijnen in dit artikel volgt, met name de voedingsrichtlijnen in onderstaande algemene richtlijnen.

Er zijn tien genera van lipvissen die als rifbestendig worden beschouwd en algemeen verkrijgbaar zijn in de handel. Dit zijn: *Anampses*, *Cirrhilabrus*, *Halichoeres*, *Labroides*, *Macropharyngodon*, *Paracheilinus*, *Pseudocheilinus*, *Pseudocheilinops*, *Pseudojuloides* en *Wetmorella*. Hieronder volgt meer over elk genus.

Liopropoma carmabi-kop. Foto: Tanne Hoff

Algemene vereisten

De drie grote vereisten om lipvissen te houden, die niet genoeg benadrukt kunnen worden, zijn:

- 1) Ze moeten bij geschikte aquariumgenoten worden gehouden. Kortom, geen agressieve vissen. Je moet een relatief rustig aquarium hebben om geschikt te zijn voor rif-veilige lipvissen.
- 2) Ze moeten meerdere keren per dag worden gevoederd. Als de gedachte meerdere keren per dag kleine hoeveelheden voedsel (voedingsstoffen) aan je aquarium toe te dienen, je doet schrikken, kijk dan uit naar andere vissen.

Lipvissen zijn zeer actieve vissen met een kort spijsverteringskanaal en hebben een verscheidenheid aan vlezige voedingsmiddelen in hun dieet nodig om ze gezond te houden.

3) Ze moeten gehouden worden in een volledig afgedekt aquarium. Dit is fundamenteel en essentieel. Alle lipvissen zijn springers. Het zijn diepwatervissen en ze zijn gewend om dicht tegen het oppervlak te komen. Bewaar ze in een niet-overdekt aquarium, of een met openingen, en het is gewoon een kwestie van tijd voordat ze op het tapijt belanden. Een lipvis met een kop van 1 cm gaat door een gat van 1 cm. Geef ze geen kans om te ontsnappen. Als het hoofd past, past de vis!

Sommige slapen of zoeken een schuilplaats in het zand. Deze genera vereisen een zandbed in het aquarium van ten minste 10 cm diepte. Ook hoeft het zand niet suikerachtig te zijn, maar het mag ook niet zo grof zijn als gebroken koraal want dit kan leiden tot schaafwonden en bacteriële infecties voor de zandhappers. Zand met een korrelgrootte van 2-4 mm is geschikt. Uitsluitend deze genera hebben zand nodig; andere genera slapen in een mucus-cocon in het levend steen of in spleten: *Anampses*, *Halichoeres*, *Macropharyngodon* en *Pseudojuloides*.

Ten slotte zouden deze punten vanzelfsprekend moeten zijn, maar ik vind het jammer dat ze vaak zonder overweging of voorafgaande informatie worden aangekocht. Je moet de individuele vereisten van elke soort controleren voordat je bepaalt of een specifieke soort geschikt voor je is. Ze hebben allemaal hun eigen vereisten. Zorg dan ook dat je ze in een geschikt aquarium plaatst.

Voeren

Lipvissen moeten minimaal drie tot vier keer per dag kleine hoeveelheden vlezig voedsel krijgen. Bied een verscheidenheid aan voedingsmiddelen aan. Voeder een bevroren vlezig voedsel ten minste tweemaal per dag en pellets en dergelijke voor een andere voeding die dag. Je kunt zelfs eens per week Nori aanbieden; sommige soorten zullen interesse tonen, anderen niet. Voeder kleine hoeveelheden verspreid door het

aquarium in een poging om ervoor te zorgen dat elke vis zijn deel krijgt, terwijl je de hoeveelheid beperkt om overmatige voedingsstoffen te voorkomen. Een goede eiwitafschuimer is een must voor een lipvis-dominant aquarium, zeker als je SPS-koralen wilt houden. Je lipvissen goed gevoederd houden is tweeledig; niet enkel blijven ze dik en gezond, maar de soorten in de categorie 2 zijn minder geneigd om te gaan eten aan je beweeglijke ongewervelden.

In dat opzicht is het ook enigszins belangrijk om te begrijpen dat voedingsgedrag hetzelfde is voor een genus, omdat sommige zoöplanktoneters zijn die alle voorwerpen in de waterkolom als prooi zien. Verwacht dat lipvissen uit de genera *Cirrhilabrus* en *Paracheilinus* strikt zoöplanktoneters zijn. Aan de andere kant zijn andere genera meer een mengvorm van zoöplankton-eter en zandbodem-eter die ook items op een oppervlak (stenen, zand, glas, enzovoort.) als prooi zien.

Verzending

Een algemene opmerking over alle rif-veilige lipvissen: ze kunnen slecht worden verzonden en zijn gemakkelijk gestrest, vooral tijdens systeemovergangen. De moeilijkheid bij verzending, is meestal genus afhankelijk. Vaak lukt het verzenden van terminale mannetjes niet zo goed dan jonge exemplaren of kleinere vrouwtjes. Daarom verrichten veel lipvis-houders hun online aankopen dienovereenkomstig. Laat ze in ieder geval met veel water verzenden, dat is een beetje duurder, maar de kans op overleven is veel groter in een zak van vijf liter dan in een zakje van 0,5 liter.

Pseudocheilinus hexataenia
Foto: Archief Aquariumwereld (RoVaMo)

Quarantaine

Ik ben een groot voorstander van quarantaine voor alle nieuwe toevoegingen aan je aquarium. Ik houd alle lipvissen die ik koop in quarantaine, ongeacht de aankoopbron. Natuurlijk zijn er voldoende verkopers op de markt die geconditioneerde en / of in quarantaine geplaatste vis aanbieden voorafgaand aan de verkoop, maar geen enkele aquariaan zou dit beleid inherent moeten vertrouwen. Toegegeven, die verkopers bieden vaak de gezondste vis aan, en dus de vis met de grootste kans op succes.

Er zijn veel methoden voor visquarantaine. Hoe je dit bereikt, is aan jou; er zijn uren literatuur beschikbaar voor je onderzoek. Ik zal hier mijn persoonlijke werkwijze voor je toelichten, maar realiseer je dat sommigen het er niet mee eens zijn omdat er geen universele beste methode voor is.

Specifiek voor lipvissen is mijn quarantaine erg eenvoudig: een 40 liter aquarium met een lege bodem, een filter en een kleine stromingspomp. De quarantaine is goed afgedekt met een scherm of iets dergelijks waardoor er geen ontsnappingsmogelijkheden zijn (gaten). Het filter bevat wat filterwatten om een goede biologische filterwerking te garanderen. Ik houd de vissen in quarantaine voor minimaal 6 weken. De quarantaine bevat enkele stukken PVC om schuilplaats voor de vissen te bieden. Als de vissoort een zandslapend genus is, wordt een "zandbak" (een kleine plastic container met enkele centimeters zand) in de quarantaine geplaatst. Ik behandel niet preventief met medicijnen. Ik ben geen fan van koper en ik zal een koperkuur - ten gunste van een bekende, bewezen alternatieve behandelingskuur, - vermijden.

Het toevoegen van nieuwe lipvissen aan jouw systeem

Gebruik altijd een acclimatisatiebox! (meer hierover vind je hieronder.) Je moet waakzaam zijn als je een lipvis aan een systeem toevoegt en wanneer je nieuwe aanwinsten toevoegt. Geef een nieuw toegevoegde lipvis-tijd om zich aan te passen aan hun nieuwe systeem, tot een week of twee. Ga niet storen terwijl je naar ze op zoek bent, dit zal enkel maar stress teweegbrengen en je kansen op succes schaden.

Dit geldt in het bijzonder voor de zandwoekerende genera; graaf ze niet op!

Het mengen van soorten en genera

Diverse lipvissen. Foto: Luc Loyen

Het is over het algemeen mogelijk om lipvissen van verschillende genera of soorten te mengen. In feite is het een van de grote voordelen van het houden ervan; mannetjes van rivaliserende soorten zullen vaak tegen elkaar pronken en zo zullen ze hun fantastische kleurenpracht laten zien. Er is echter geen exacte wetenschap voor het mengen van soorten. De resultaten bij het mixen van lipvissen zullen variëren, maar er zijn zeker enkele combinaties die altijd moeten worden vermeden. Een bewuste aquariaan moet hier rekening mee houden en nauwlettend het gedrag in de gaten houden met meerdere soorten lipvissen. Wees alert voor elke problematische agressie, gedefinieerd als elke achtervolging die resulteert in aanvallen of happen, of een lipvis die constant een andere onderdrukt. Het is heel normaal om af en toe een (korte) achtervolging te zien en heel normaal om een paar flitsen van vinnen en kleuren tussen twee lipvissen te zien.

Mannetjes van verschillende soorten kunnen bij elkaar worden gehouden, binnen hetzelfde genus (er zijn een paar uitzonderingen op soorten / soortencombinaties) of tussen verschillende genera. Het aquarium moet echter groot genoeg zijn; zorg

ervoor dat de inrichting voldoet aan de behoeften van alle soorten. Vrouwtjes van elke soort/genus zullen bijna altijd goed mengen.

Bij het mixen van meerdere lipvissen in hetzelfde aquarium, wordt een hiërarchie tot stand gebracht met de meest dominante man bovenaan. Grootte is hier echter niet altijd van belang; de meest dominante man is meestal meer afhankelijk van de soort. Veranderingen in de hiërarchie kunnen en zullen gebeuren indien nieuwe vissen aan het aquarium worden toegevoegd of wanneer oudere vissen doodgaan of op een andere manier uit het aquarium worden verwijderd. Af en toe kan een minder dominante man op latere leeftijd de meer dominante man worden bij volwassenheid, maar dit vereist dat de voormalige dominante man zich overgeeft aan de nieuwe dominante man.

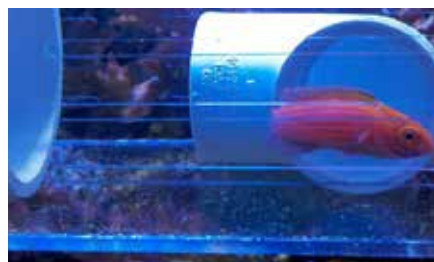
Er zijn twee uitzonderingen op het mengen van lipvissen die altijd moeten worden vermeden:

1) verschillende soorten lipvissen van het genus *Pseudocheilinus* mogen niet in hetzelfde aquarium worden

Cirrhilabrus jordani. Foto: Luc Loyen

ondergebracht. *Pseudocheilinus*-lipvissen moeten zelfs ronduit worden vermeden als je meerdere lipvissen wilt. 2) voorzichtigheid is geboden bij het mengen van verschillende soorten

Een jonge *Cirrhilabrus earlei* in een acclimatiebox met stukjes PVC-buis

binnen het genus *Macropharyngodon*, vooral twee mannetjes. Hoe groter je aquarium, hoe groter de kans dat je hier succesvol zult zijn.

De enige regel om nooit te overtreden, is om twee dominante mannetjes van dezelfde soort bij elkaar te houden. Dit kan een tijdje werken, maar het zal zeker niet goed aflopen. Bovendien zou ik, tenzij je een ervaren aquariaan bent, nooit twee mannetjes van dezelfde soort samen adviseren. Hoewel het soms mogelijk is om een dominant en een sub-dominant mannetje in hetzelfde systeem te houden, probeer het best niet, tenzij je echt weet wat je doet.

De acclimatisatiebox

Indien nieuwe lipvissen aan een aquarium worden toegevoegd dat al gevestigde lipvissen bevat, is een acclimatisatiebox een must. Plaats de nieuwe aanwinst twee dagen in de plastic container in het aquarium voordat je ze vrij laat. Let tijdens deze periode op de interactie tussen de nieuwe aanwinst en de gevestigde aquariumgenoten. Als agressief gedrag wordt waargenomen en niet wegebt, moet je de introductie van de nieuwe toevoeging herbekijken. Je kunt de acclimatisatieperiode (zeg 4-5 dagen) verlengen en kijken of het gedrag afneemt of verandert. Over het algemeen geeft de acclimatisatiebox hen voldoende tijd om "elkaar te leren waarderen", en veel potentiële agressie wordt vermeden als de hiërarchie wordt vastgesteld door visuele interactie.

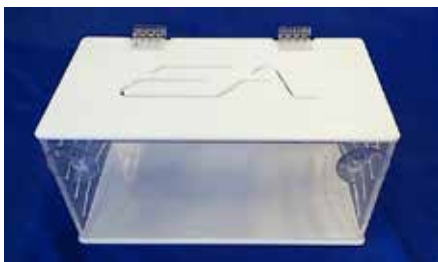
Er zijn enkele opties voor acclimatisatieboxen die momenteel op de markt zijn. Elite Aquatics verkoopt een met een witte onderkant. Ook zou de AccliMate van Reef Gently voor dit doel werken. Hoewel duurder, biedt deze extra functionaliteit en kan het een efficiënte visval zijn als je een gevestigde vis later, om verschillende redenen, moet verwijderen.

Protogynisch hermaphroditisme en sexueel dichromatisme

Lipvissen zijn protogynische hermafrodieten, ze worden allemaal geboren als vrouw. Vrouwtjes transformeren dan naar mannetjes in het wild als de omgeving (haremomstandigheden en ruimte) dit toelaat.

"AccliMate" van Reef Gently

"Elite Aquatics" Acclimatisatiebox

Vrouwtjes kunnen/mogen ook in een gesloten systeem transformeren in mannetjes, wat vaak voorkomt als ze worden gehouden in de aanwezigheid van andere mannetjes van een andere of dezelfde soort.

Naarmate vrouwen transformeren, worden ze een overgangsmannetje, of worden ze soms een submannetje genoemd. Tijdens deze overgangstoestand is terugdraaien naar een vrouw technisch mogelijk en gebeurt dit af en toe in het wild, maar dit mag niet worden verwacht in gevangenschap. Als de overgang vordert, wordt uiteindelijk de toestand van terminale man bereikt. Het is op dit punt dat het proces in feite terminaal is; terugdraaien naar vrouw is niet meer mogelijk. Een andere term die vaak in de handel wordt gebruikt, is "super mannelijk". Deze term wordt meestal gebruikt om de meest dominante man van een harem aan te wijzen, die ook de stoutste en helderste kleuring ontwikkelt. In de handel wordt het echter vaker gebruikt voor mannen met een beter dan gemiddelde kleuring.

In veel genera zijn mannetjes van een bepaalde soort, veel kleurrijker dan vrouwtjes. Dit staat gekend als seksueel dichromatisme. Verder is het deze kleurverandering die visueel

signaleert wanneer een individueel vrouwtje een overgangsmannetje wordt evenals een terminale man. Beide zijn echter visueel en moeilijk met zekerheid te beoordelen. Helaas zie ik zeer frequent exemplaren te koop met hun genus verkeerd gelabeld (dit geldt zelfs voor 'paren' die soms worden verkocht). Vrouwtjes die echt vrouwelijk zijn, zijn soms moeilijk te vinden in de handel, omdat ze niet zo vaak worden gevangen als mannen. De reden is eenvoudig; de vrouwtjes zijn soberder gekleurd in vergelijking met de mannetjes van de meeste soorten, waardoor mannetjes een hogere prijs opleveren voor de verzamelaar.

Deze genera zijn seksueel dichromatisch: *Anampses*, *Cirrhilabrus*, *Halichoeres*, *Macropharyngodon* (in verschillende mate - sommige soorten zijn subtiel), *Paracheilinus* en *Pseudojuloides*.

Deze genera zijn niet seksueel dichromatisch: *Labroides*, *Pseudocheilinus*, *Pseudocheilinops* en *Wetmorella*.

Paring van lipvissen en harems

Anampses femininus female. Foto: Luc Loyen

In het wild leven de meeste genera lipvissen in harems, die bestaan uit een groep vrouwtjes met één dominante man. Vaak zijn er ook een paar overgangsmannetjes in zo een groep, die in wezen mannetjes-in-de-wacht zijn - wachtend op hun kans om de nieuwe dominante man te worden. Binnen deze harem is er een gevestigde hiërarchie. Er zijn geen gebonden of gedekte relaties - het gaat allemaal om de dominantie van de terminale man en de onderwerping van de vrouwtjes en overgangsmannetjes. Dit gedrag is vergelijkbaar met dat van Anthiassen; de lipvissen "paren" niet zoals anemoonvissen dat doen.

In aquaria is het tamelijk moeilijk om de natuur met succes na te bootsen, in die zin dat alle vrouwtjes de neiging hebben om uiteindelijk over te gaan naar mannelijk, ongeacht de aanwezigheid van een dominant mannetje. Als dit gebeurt in de aanwezigheid van een dominante man, kan het nieuwe mannetje vaak eindigen met de mooiste kleuring. Het voortbestaan van de oude man is echter altijd dubieus, en soms wordt de verwijdering van één man noodzakelijk omwille van de agressie. Om deze reden maak ik me niet langer druk om meer dan één exemplaar van één enkele soort, behalve in bepaalde (zeldzame) omstandigheden. Ik heb geprobeerd om een mannelijk / vrouwelijk paar / trio te houden van de *Cirrhilabrus*-, *Halichoeres*- en *Paracheilinus*-genera, maar dat heeft altijd tot gevolg dat alle vrouwen zich in de loop van de tijd omkeren naar mannelijk.

Een aquariaan wil graag losse exemplaren van elke soort mengen met anderen als een alternatief voor het houden van paren, trio's of harems van lipvissen in aquaria. Zolang bepaalde soorten worden vermeden, en de keuze van de vissen zorgvuldig wordt gemaakt in overeenstemming met het bovenstaande hoofdstuk "Het mengen van soorten en genera", moeten de resultaten lonend zijn. Elk exemplaar is gedoemd om uiteindelijk over te gaan naar mannelijk, wat de mooiste kleuring oplevert. Als een toegevoegde bonus leent de hiërarchie van de groep zich frequent voor de weergave van vinnen en "flitsen" van kleuren. Er is wel wat geduld nodig. Als exemplaren worden gekocht als juvenielen of vrouwtjes, kan het een tijdje duren voordat ze overgaan in mannen. Dit tijdsbestek is sterk variabel en hangt niet enkel af van de leeftijd en rijpheid van de vis, maar ook van de hiërarchie tussen de soortgenoten. Kortom, de timing is gecompliceerd en kan zo kort zijn als een paar weken tot vele, vele maanden.

Prijzen en zeldzaamheid

De prijs van lipvissen varieert van een paar euro tot een paar duizend.

De prijs is meestal afhankelijk van de soort, waarbij jonge exemplaren en vrouwen de goedkoopste zijn en terminale mannetjes de duurste zijn.

De prijs voor elke soort is een kwestie van vele factoren, waarbij vraag en aanbod slechts een kleine bijdrage leveren. Meer nog, de prijs wordt bepaald door de logistiek van inzameling, doorvoer en verzending. Sommige soorten worden enkel op grote diepte aangetroffen of op afgelegen locaties, wat de vangst uiteraard bemoeilijkt. Een kleine aantal soorten wordt uitsluitend gevonden op vrij extreme diepten, buiten het vermogen van duiken. Hiervoor is een rebreatherduiker nodig, die over de hele wereld nog vrij zeldzaam is. Het is deze laatste reeks lipvissen die meestal als zeldzaam worden bestempeld. Dit wil niet zeggen dat ze zeldzaam zijn in het wild, maar slechts zeldzaam in de handel. Het prijskaartje van deze soorten kan vier cijfers benaderen of overschrijden, waarvan een deel betrekking heeft op de vaardigheid, het risico en de moeilijkheid om ze te verkrijgen.

Anampses

Anampses femininus vrouwtje. Foto: Luc Loyen

Soorten, vaak aangeduid als Tamarin lipvis, van dit genus zijn niet voor de onervaren aquariaan. Hoewel dit genus sterk kan zijn als het gezond is en zich in een aquarium bevindt, is het bereiken hiervan meestal geen eenvoudige taak. Dit genus wordt zeer gemakkelijk gestrest tijdens het transport en verscheept vaak erg slecht (vooral mannetjes). Ze zijn ook vatbaar voor mondletsel na het vangen. Als je een exemplaar van dit genus wenst aan te kopen, inspecteer dan de mond en de kaken zorgvuldig en verzeker je ervan dat er geen tekenen van letsel zijn. Ik zou ook willen aanbevelen om ervoor te zorgen dat het dier bereid voedsel accepteert als dit wordt aangeboden. Een zandbed is een vereiste voor dit genus, want ze zullen 's nachts of wanneer ze bang zijn onderduiken in het zand. Een beetje van categorie 1 & 2 in termen van rif-veiligheid. Grote mannetjes kunnen

dichter bij categorie 2 zijn; kleinere soorten en vrouwtjes zijn bijna altijd een categorie 1.

Cirrhilabrus

Cirrhilabrus-lineatus koppel. Foto: Germain Leys

Dit is wellicht het prachtigste genus van lipvissen. Mooi, vredig (meestal), zeer actief en slim, deze hebben vaak ook een geweldige persoonlijkheid. Dit zijn de feeënbaarzen. Over het algemeen goed houdbaar, maar zoals de meeste lipvissoorten zijn deze ook gevoelig voor verzendingsstress. Zolang ze in een geschikt aquarium met compatibele aquariumgenoten worden ingezet, is dit echter niet zo'n probleem met dit genus. *Cirrhilabrus* lipvissen eten zowat alles en zijn vraatzuchtige eters. Als een exemplaar niet eet, dan is er zeker iets mis met het dier. Seksueel dichromatisme is

Cirrhilabrus jordani male. Foto: Luc Loyen

hoog binnen het genus. Vrouwtjes keren graag om naar mannelijk als ze worden gehouden met andere *Cirrhilabrus* van dezelfde soort. Het genus heeft geen zandbed nodig, omdat ze in de mucus cocon in de rotswand zullen slapen. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

Halichoeres

Een zeer groot genus met een grote verscheidenheid aan soorten (meer dan 75). Slechts enkele van deze soorten worden gewoonlijk in de handel aangeboden. De meeste die in de handel voorkomen vallen in categorie 2 op de schaal van "reefsafe". Sommige vallen echter in categorie 3 omdat ze gemakkelijk ongewervelden eten, maar meestal zijn dit de

soorten die volwassen langer zijn dan 17 cm. Die in categorie 2 vormen meestal geen significant risico voor ongewervelden als ze op juiste wijze worden gevoederd. Ik aarzel niet om wat lipvissen van dit genus in mijn persoonlijke rif te houden. Dit genus accepteert gemakkelijk alle soorten voeder en zal ook het grootste deel van de dag zoeken naar voedsel tussen het levend steen en het zandbed in een aquarium. Ze zullen copepoden en verschillende kleine diertjes eten. Een zandbed is een vereiste voor dit genus, want ze zullen zich 's nachts ingraven of wanneer ze bang zijn. Categorie 2 & 3 in termen van rif-veiligheid; zie hierboven.

Labroides

Ik aarzel zelfs om dit genus op te nemen, omdat ik ertegen ben om ze zelf aan te kopen, laat staan om ze te houden of ze aan te bevelen voor een rifaquarium. Dit zijn de "schonere" lipvissen, omdat ze in het wild dode schubben en weefsel verwijderen van andere rifvissen, maar vooral voeden ze zich met de slijmlaag van andere vissen. Mijn afkeer om vissen van dit genus aan te kopen is om de volgende reden: ze kunnen meestal niet langdurig worden gehouden in een gesloten aquarium omdat een dieet van bereid voedsel hen niet het voedingsspectrum biedt dat ze nodig hebben. In een klein aquarium kunnen ze ook andere medebewoners lastigvallen voor "reinigen", zelfs tot een problematisch niveau. Er zijn enkele succesverhalen over het langdurig houden van poetsvissen, maar voor elk succes zijn er honderden mislukkingen. Je kunt ze waarschijnlijk beter niet aanschaffen. Categorie 1 in termen van rif-veiligheid, op voorwaarde dat ze eigenlijk tot het genus hierboven behoren. Sommige lipvissen worden verkocht als "poetsvissen" maar die zijn niet volwassenen zijn en worden dan later problematisch.

Macropharyngodon

Dit is een zeer delicaat genus. Ze zijn uitzonderlijk gevoelig voor verzend- en verzamelstress en zijn niet voor de onervaren liefhebber. Ze zijn ook moeilijk over te wennen aan niet-levend voedsel. Bij aankoop moeten ze goed worden geïnspecteerd op eventuele trauma's en controleren dat ze niet-levend voedsel accepteren.

Macropharyngodon choati. Foto: Germain Leys

Zorg ervoor dat ze klaargemaakt voedsel inslikken, want ze spugen dit vaak terug uit voordat ze er gewend zijn aan dit voedsel. Zelfs als een exemplaar gezond is en goed eet, zal deze soort door elke verplaatsing van het ene systeem naar het andere gestresseerd worden. Eenmaal toegevoegd aan een nieuw systeem, is het niet ongebruikelijk dat ze een week lang (of zelfs twee) in het zandbed verdwijnen. Laat ze. Je zult ze op tijd weer zien als alles goed gaat. Ga ze niet opgraven. Een zandbed is een vereiste voor dit genus, want ze zullen zich ingraven 's nachts of wanneer ze bang zijn. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

Paracheilinus

Paracheilinus cartpenteri. Foto: Gdiggers (Wikipedia)

Een zeer actief genus met verschillende kleurrijke soorten. In veel opzichten zijn deze vrij gelijksoortig aan het genus *Cirrhilabrus*, maar ze blijven veel kleiner. De algemene naam komt van nature voort uit het mannelijke gedrag van "flitsen", ofwel voor territoriale doelen of hofmakerij, waarbij de dorsale en anale vinnen worden opgericht en het bloed naar de vinstralen stroomt, wat resulteert in een vrij grote weergave van kleur en houding. Dit is een over het algemeen sterk genus, maar net als de andere is dit vatbaar voor verzendingsstress. Net als het genus *Cirrhilabrus* is dit echter niet erg zorgwekkend als ze geplaatst worden in een geschikt aquarium. Het zijn vraatzuchtige eters en ze eten gemakkelijk bereid voedsel. Er is een vrij waarneembare verschil tussen mannelijke en vrouwelijke exemplaren

van dezelfde soort. Vrouwjes zijn heel moeilijk te vinden in de handel, omdat duikers ze zelden verzamelen vanwege hun dofte kleuring in tegenstelling tot de mannetjes. Soorten in dit genus hebben geen zandbed nodig, omdat ze in een mucus cocon in de rotswand slapen. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

Pseudocheilinus

Pseudocheilinus hexataenia. Foto: Patrick Scholberg

De "gelijnde" lipvissen, zoals de vierlijn-, de zeslijn en de achtlijn lipvis, maar bevatten ook soorten als de geringde lipvis. Als ze eenmaal gewend zijn in een aquarium, worden ze vaak nogal agressief tegenover nieuwe aanwinsten en zijn ze ronduit onverenigbaar met andere lipvissen. Om deze reden vermijden de meeste liefhebbers dit genus. Ze hebben echter wel enige verdienste in de hobby, omdat ze een geweldige toevoeging kunnen zijn in de juiste omgeving. Dit is een zeer harde soort en zal gemakkelijk door het hele aquarium naar kleine diertjes jagen. Daarom zijn ze een geweldige meerwaarde voor frag-aquariums of andere kleine systemen die niet geschikt zijn voor de grotere genera. Niet enkel een pestkop, zoals ze in het algemeen gekend zijn, maar ook berucht omdat ze verlegen zijn als er waarnemers in de buurt zijn. Soorten in dit genus hebben geen zandbed nodig, omdat ze in een mucus cocon in de rotswand slapen. Categorie 2 in termen van rif-veiligheid.

Pseudocheilinusops

Een genus dat een enkele soort bevat; *P. ataenia* - de roze strepen lipvis. Een zuster genus met dat van *Pseudocheilinus*, maar het gedrag kon niet meer uiteenlopen. De soort is uitzonderlijk vredig en blijft onder de 6 cm; zeer geschikt voor aquaria van 70 tot 100 liter. Soms verlegen, en heeft geen zandbed nodig omdat ze in een mucus cocon in de rotswand slapen. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

Pseudojuloides

Nog een zeer delicate soort, maar eenmaal gewens zijn ze goed houdbaar. Zorg ervoor dat ze hebt zien eten, voorafgaand aan de aankoop om de kansen op succes aanzienlijk te verbeteren. Het moeilijkheidsniveau is iets groter dan dat van het *Macropharyngodon* genus, en geen genus voor de beginnende liefhebber. Een zeer actieve soort, die bovendien frequent voederen vereist. Het genus is ook nogal passief en aardt niet goed met andere lipvissen die veel agressiever zijn. Uniek voor dit genus is dat mannetjes (ovegangs mannetjes) zeer gevoelig zijn voor een terugkeer naar vrouwjes als een meer dominante lipvis aanwezig is in het systeem. Een zandbed is een vereiste voor dit genus, want ze zullen zich 's nachts of als ze bang zijn ingraven. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

Wetmorella

Wetmorella tanakai. Foto: Reef Corner

Een erg verlegen en volgzaam genus, ze kunnen soms een beetje cryptisch zijn in een aquarium. Ze zijn vaak niet groter dan vijf centimeter en een van de weinige genera die goed geschikt zijn voor de populaire 120 liter kubus-aquariums. Meestal zijn het heel langzame eters en grazen ze de hele dag door tussen en achter het levend steen. Koppel alleen met geschikte aquariumgenoten, omdat een *Wetmorella*-soort die wordt ingebracht tot zijn ondergang zal leiden. Soorten in dit genus hebben geen zandbed nodig, omdat ze in een mucus cocon in de rotswand slapen. Categorie 1 op het gebied van rifbestendigheid.

In het volgende magazine gaan we dieper in op de populaire soorten die in de handel verkrijgbaar zijn en hun verzorging in het aquarium

